

Vlaams
Parlement

ingediend op **34** (2016-2017) – Nr. 2
10 april 2017 (2016-2017)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
uitgebracht door Jan Bertels

over het ontwerp van Vlaams Hervormingsprogramma
2017

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting:

Voorzitter: Paul Van Miert.

Vaste leden:

Paul Cordy, Matthias Diependaele, Jos Lantmeeters, Lieve Maes, Jan Peumans, Paul Van Miert;
Jenne De Potter, Katrien Schryvers, Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Bart Somers;
Jan Bertels, Joris Vandenbroucke;
Björn Rzoska.

Plaatsvervangers:

Piet De Bruyn, Annick De Ridder, Andries Gryffroy, Peter Persyn, Axel Ronse, Kris Van Dijck;
Robrecht Bothuyne, Dirk de Kort, Ward Kennes, Katrien Partyka;
Rik Daems, Marino Keulen;
Michèle Hostekint, Güler Turan;
Wouter Vanbesien.

Documenten in het dossier:

34 (2016-2017) – Nr. 1: Ontwerp van Vlaams Hervormingsprogramma

INHOUD

1. Toelichting door Steven Engels	4
1.1. De economische toestand	4
1.2. Overheidsfinanciën	5
1.3. Fiscaliteit.....	6
1.4. Arbeidsmarkt	7
1.5. Armoede	9
1.6. Onderwijs.....	9
1.7. Concurrentiekracht	9
1.8. Innovatie.....	10
1.9. Productiviteit	11
1.10. Inflatie.....	12
1.11. Beperkingen voor vrije beroepen	12
1.12. Investerings	12
1.13. Energiebeleid	13
1.14. Transport	13
2. Toelichting van de minister-president	13
2.1. Overheidsfinanciën en fiscaliteit	14
2.2. Inburgering en integratie.....	14
2.3. Innovatie.....	14
2.4. Deregulering	14
2.5. Overheidsinvesteringen in mobiliteit	15
2.6. Duurzame economie	15
2.7. Investerings in schoolinfrastructuur en welzijn	15
2.8. Arbeidsmarktbeleid, opleiding en O&O	15
2.9. Klimaat en energie	16
2.10. Armoede	16
2.11. Europees beleid.....	16
3. Bespreking	16
3.1. Tussenkoms van Jan Bertels	16
3.2. Tussenkoms van Koen Van den Heuvel	17
3.3. Tussenkoms van Björn Rzoska	18
3.4. Tussenkoms van Jos Lantmeeters.....	18
3.5. Tussenkoms van Willem-Frederik Schiltz	19
3.6. Tussenkoms van Matthias Diependaele	19
3.7. Antwoord van de minister-president	20
3.8. Antwoord van Steven Engels.....	21
3.9. Repliek van de minister-president.....	25
3.10. Repliek van Steven Engels.....	25
Gebruikte afkortingen	27

De Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting besprak het ontwerp van Vlaams Hervormingsprogramma van de Vlaamse Regering voor 2017 op haar vergadering van 21 maart 2017. Ter gelegenheid van deze bespreking werd ook het landenverslag over België van de Europese Commissie, met de focus op Vlaanderen, voorgesteld.

1. Toelichting door Steven Engels

Steven Engels, European Semester Officer, Vertegenwoordiging van de Europese Commissie in België, zegt dat de Europese Commissie waardering heeft voor de manier waarop Vlaanderen zich inschrijft in het Europese economische bestuur en voor de bereidheid van het Vlaams Parlement om een directe dialoog aan te gaan.

Het Europese semester probeert de verschillende vormen van Europees toezicht te integreren in een jaarlijkse kalender. Het gaat om een macro-economisch en budgettair toezicht en om een toezicht op de vooruitgang in de richting van de Europa 2020-doelstellingen.

De Commissie-Juncker heeft een aantal nieuwe accenten gelegd. Vooreerst heeft ze het aantal aanbevelingen gestroomlijnd. Ze focust op de prioriteiten voor de lidstaten. Ze streeft ook naar een intensere dialoog. Dit jaar heeft ze voor het eerst de nationale autoriteiten van de lidstaten geraadpleegd over de ontwerpversie van een analytisch document dat de basis vormt voor de aanbevelingen. Men werd gevraagd om de aangehaalde feiten en de volledigheid van de analyse te controleren. De lidstaten hebben ook de kans gekregen tot een formele reactie. België heeft een lange formele reactie gegeven. De Commissie heeft dan afgewogen welke zaken ze mee in rekening kan brengen. Deze aanpak werd door alle autoriteiten in België erg gesmaakt.

Binnen het landenverslag over België gaat de spreker alleen in op de elementen die van belang zijn voor het Vlaamse beleidsniveau. Indien mogelijk zal hij de analyse toespitsen op het regionale niveau.

1.1. De economische toestand

Voor de economische situatie beschikt hij alleen over Belgische cijfers. Het landenrapport verwijst naar de groeivoorzichten die op 13 februari 2017 al werden gepubliceerd. De vertraging van de groei in 2016 valt samen met de aanslagen in Parijs en Brussel. De spreker denkt dat dat geen duurzame impact zal hebben op 2016 en op de volgende jaren. Daarom wordt er een groei van 1,4 percent in het vooruitzicht gesteld voor 2017, in lijn met de voorspellingen van het Planbureau, en een groei van 1,6 percent voor 2018. Voor 2017 zijn er verschillende factoren die maken dat de onzekerheid van de vooruitzichten nog groter is dan normaal. De intenties van de Amerikaanse regering kunnen tot verrassingen leiden voor het internationaal handelsverkeer. De Federal Reserve, de nationale bank van de Verenigde Staten, kan een strakker monetair beleid gaan voeren, maar het is onduidelijk in welke mate. Dat kan problemen veroorzaken voor een aantal opkomende economieën. Ook de Europese verkiezingen en de onderhandelingen over de brexit vormen een factor van onzekerheid. Daarom moet men voorzichtig zijn met herzieningen van de groeiverwachting naar boven toe, zoals onlangs nog voorgesteld door het IMF.

Er is een verontrustende evolutie inzake de potentiële groei. Dat is de groei die mogelijk is bij de normale inzet van de aanwezige productiefactoren, zonder inflatie te veroorzaken. Er is een scherpe daling in de periode van de crisis. Vervolgens is de trend gekeerd, zonder terug te keren naar het niveau van vóór de crisis. De economie is dus wel degelijk aangetast door de crisis, in haar

structuren en in haar efficiëntie. Het is moeilijk om een enkele factor aan te wijzen die daarin een rol speelt. De verschillende productiefactoren die bijdragen tot die potentiële groei, zijn minder sterk dan vóór de crisis. Er is dus een breed gedragen daling van de potentiële groei. De bijdrage van de factoren arbeid en kapitaal vermindert, maar ook de bijdrage van de factor productiviteit, de maat voor de efficiëntie van de economie. Dat is een restterm die verwijst naar technologische vernieuwing, organisatie van het werk, efficiëntie van de economie en kwaliteit van de input. Dat is het meest verontrustende. De verminderde bijdrage van de factor arbeid heeft te maken met de vertraging van de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd. Die vertraging wordt de afgelopen jaren niet gecompenseerd door een toename van de arbeidsduur. Uit het laatste verslag van de Nationale Bank blijkt wel dat de arbeidsduur sinds kort lichtjes aan het stijgen is, wellicht door de introductie van de flexijobs.

Voor de economische vooruitzichten kijkt de spreker ook naar de balans van de lopende rekeningen. 2014 en 2015 waren twee opeenvolgende jaren met een positieve balans. Voor 2016 zijn er echter nog geen definitieve cijfers. In het verleden is de goederenbalans zeer volatiel gebleken. Ze heeft positief bijgedragen tot aan de crisis, maar sindsdien is haar bijdrage negatief. De laatste twee jaar draagt de goederenbalans positief bij tot de algemene lopende rekening. De dienstenuitvoer heeft constant een positieve bijdrage geleverd.

De huidige economische heropleving is heel jobintensief. Er worden meer jobs gecreëerd dan in andere jaren met een vergelijkbare groei van het bbp. Op dat vlak is 2016 wel degelijk een uitschieter. Dat heeft allicht te maken met de belastingverlagingen en de volgehouden loonmatigingen van de afgelopen jaren.

1.2. Overheidsfinanciën

De evaluatie van de overheidsfinanciën is een continu proces. Op basis van de verordening kan Europa op elk moment een procedure opstarten, als bepaalde lidstaten de Europese regels ter zake niet zouden respecteren. Die beslissing kan gebaseerd worden op intenties, projecties en cijfers. In theorie zijn intenties dus voldoende, maar in de praktijk probeert de Commissie haar oordeel altijd te baseren op definitieve cijfers. Op basis van de projecties is 2016 een slecht jaar geweest voor de overheidsfinanciën. Midden mei zal Eurostat daarover definitieve cijfers hebben. Dan zal de Commissie ook definitieve uitspraken kunnen doen over het respecteren van het schuld criterium of het tekort criterium. Bij die formele evaluatie zullen ook politieke overwegingen een rol spelen.

De Belgische inspanningen inzake begrotingsconsolidatie leveren maar een beperkt resultaat op. De vooruitzichten van 13 februari 2017 hebben het over een nominaal tekort van 2,9 percent van het bbp. De federale begrotingsminister ging toen nog uit van een tekort van 2,7 percent. Het verschil heeft te maken met de timing van de vooruitzichten. Er wordt niet altijd structureel gesaneerd. De vooruitgang is erg langzaam. In 2016 ging het over 0,1 percent van het bbp, terwijl Europa een verbetering van 0,6 percent van het bbp voorschrijft. De positieve structurele verbetering van 0,1 percent is uitsluitend het gevolg van de daling van de rentelast. Het primaire saldo, dat volgens veel economen de beste graadmeter is van de werkelijke begrotingsinspanningen, is negatief.

Op de langere termijn is er een gestage structurele verbetering. Het structureel tekort is verminderd van 4 percent in 2009 tot 2,5 percent in 2016. Men is dus nog een eind verwijderd van een structureel evenwicht, de doelstelling op middellange termijn. Op de korte termijn is het risico van de houdbaarheid van de publieke financiën in België beperkt. Een groot deel van de schuld is namelijk aan gunstige voorwaarden geherfinancierd. Belgische obligaties kennen een langere looptijd dan vroeger. De ratio van de interestlasten ten opzichte van het

bbp is gedaald van 4 naar 2,6 percent. Op de middellange of lange termijn is er echter wel een risico voor de Belgische overheidsschuld. In het basisscenario bij ongewijzigd beleid, zou de overheidsschuld niet onder de 100 percent zakken vóór 2027. Bovendien is de Belgische overheidsschuld gevoelig voor tegenvallende groei of stijgende rentetarieven. De Commissie denkt ook dat er op de langere termijn voor 3,1 percent van het bbp aan bijkomende inspanningen nodig is om de kosten van de vergrijzing op te vangen. Dat cijfer ligt zelfs iets hoger dan de inschattingen van de Vergrijzingscommissie die uitgaat van 2,7 percent. Dan gaat het nog niet over bijkomende investeringen. Die 3,1 percent is bovendien een optimistische inschatting. De productiviteitsgroei blijft namelijk ver onder de prognoses.

1.3. Fiscaliteit

De belastingstelsels kan men moeilijk op een correcte manier met elkaar vergelijken. In de verschillende lidstaten worden daarvoor namelijk andere referentiekaders gehanteerd. Europa heeft slechts een beperkte competentie op dat vlak. Daarom is het heel voorzichtig in zijn uitspraken daarover. In het kader van het Europese semester worden belastingstelsels geëvalueerd op basis van impact op de groei, fairness, efficiëntie en herverdelingseffecten. Herverdeling en fairness zijn dus twee verschillende zaken. De term fairness verwijst naar een level playing field. Heeft iedereen dezelfde toegang tot de voordelen? Europa hanteert dus niet de botte tegenstelling tussen belastingen op arbeid en belastingen op kapitaal. De Europese blik is ruimer en fijnmaziger. Aan de hand van die parameters kan men vaststellen dat de zogenaamde taxshift zeker een stap is in de richting van een meer groeivriendelijk systeem.

De Commissie ziet nog heel wat ruimte voor een verdere vereenvoudiging van het Belgische belastingstelsel, zowel in de personenbelasting en de vennootschapsbelasting als in de btw. De complexiteit geeft namelijk aanleiding tot economische verstoring, inkomstenverlies en administratieve lasten. Ze kan ook uitnodigen tot agressieve fiscale planning. Dit alles staat ook vermeld in het landenrapport. De Commissie heeft ook vragen bij de begrotingsneutraliteit van de lopende Belgische belastinghervorming. Bij ongewijzigd beleid verwacht de Commissie in 2018 een groter structureel tekort omdat de laatste fase van de taxshift, die dan in werking treedt, onvoldoende gefinancierd is. De Commissie maakt zich ook zorgen over de impact van het Belgische belastingstelsel op het milieu. Er zijn werkloosheidsvallen en lagereloonvallen voor specifieke groepen, namelijk alleenstaanden en tweeverdieners. Er is een fiscale bevoordeling van risicoloos kapitaal.

Vlaanderen werkt met zijn eigen bevoegdheden aan een vergroening van de fiscaliteit. De Commissie blijft Vlaanderen aanmoedigen om in die richting verder te gaan. In Nederland zijn de milieubelastingen bijvoorbeeld goed voor ongeveer 9 percent van de totale belastinginkomsten. In Europees perspectief blijft België duidelijk achterophinken voor het aandeel milieubelastingen op het totale volume aan belastingen en ten opzichte van het bbp. Op basis van de laatst beschikbare cijfers, die dateren van 2014, kan men vaststellen dat België voor het aandeel van de milieubelastingen, binnen het totale volume aan belastingen en binnen het bbp, lager scoort dan het Europese gemiddelde. Bij het interpreteren van ratio's moet men natuurlijk ook naar de noemer kijken. Sinds 2014 zijn er op de verschillende Belgische beleidsniveaus belangrijke vergroeningsoperaties geweest, waarvan de weerslag nog niet terug te vinden is in de geciteerde indicatoren. Daarbij denkt de spreker aan de federale tax shift, de verhoogde bijdrage voor het Energiefonds, de hervorming van de verkeersbelastingen en van de belastingen op in verkeerstelling en de kilometerheffing voor vrachtwagens. Deze maatregelen zijn wel voelbaar in de tarieven. De groene belastingdruk op de gezinnen stijgt sterk. Voor de bedrijven, en dan vooral voor de

grootverbruikers van energie, is er nauwelijks een stijging. De transportsector betaalt dan weer relatief veel. Dit alles is het gevolg van verdedigbare beleidskeuzes. De Commissie merkt daarbij alleen op dat men aandacht moet hebben voor deze herverdelingseffecten. Niet elke belasting hoeft progressief te zijn, maar het is wel de bedoeling dat het totale systeem progressief is. Maatregelen met een regressief effect moeten dus op de een of andere manier gecompenseerd worden.

1.4. Arbeidsmarkt

De globale werkzaamheidsgraad ligt in België lager dan het Europese gemiddelde. Hij wordt duidelijk naar beneden getrokken door de geringe participatie in bepaalde regio's en bij bepaalde groepen.

Op het vlak van werkzaamheidsgraad doet Vlaanderen het aanzienlijk beter dan België in zijn geheel. Het is een goede gemiddelde speler in Europa. Het blijft met een werkzaamheidsgraad van een kleine 72 percent wel onder de eigen doelstelling van 76 percent. Ook binnen de gewesten zijn er in België grote verschillen.

Er is ook een divergentie tussen leeftijdsgroepen en studieniveaus, zowel in Vlaanderen als in België. Voor de 'prime age', de leeftijdsgroep tussen 25 en 55 jaar, presteert Vlaanderen merkkelijk beter dan het Europese gemiddelde en dan het gemiddelde in de eurozone. De best presterende en de slechtst presterende leeftijdsgroep liggen echter ver uit elkaar. Voor de jongeren en de ouderen doet Vlaanderen het namelijk minder goed. Vlaanderen presteert ook beter voor de midden- en hogeschoolden en minder goed voor de laaggeschoolden. Die verschillen bestaan in elk van de Europese lidstaten, maar in Vlaanderen zijn ze groter dan elders. Het aandeel gezinnen met een lage werkintensiteit is een maatstaf voor de polarisatie tussen de gezinnen op de arbeidsmarkt. De term lage werkintensiteit verwijst naar een gezin waarbij de twee ouders samen slechts 20 percent werken. België heeft op dat vlak de op twee na slechtste score. Vlaanderen doet het een stuk beter.

De term arbeidsmarktsegmentatie verwijst naar de verdeling van de verschillende types contracten: deeltijdse en voltijdse contracten en contracten van bepaalde of onbepaalde duur. Soms zijn de niet-typische contractvormen een vrijwillige keuze. Daar wordt altijd rekening mee gehouden in de analyse. Een groot aandeel contracten van bepaalde duur is niet noodzakelijk problematisch, op voorwaarde dat de betrokkenen vlot doorstromen naar standaardtypes van contracten. In België in het algemeen en in Vlaanderen in het bijzonder blijft de segmentatie volgens contracttypes vrij beperkt, al is er een stijgende trend. De segmentatie treedt vooral op bij jongeren. Het globale resultaat is een stuk beter dan in de buurlanden.

De activiteitsgraden zijn wel zorgwekkend. Dat blijft vaak onderbelicht in het debat. In Vlaanderen en in België is er een groot aandeel van inactieven. Dat zijn mensen die niet actief deelnemen aan de arbeidsmarkt en die dus niet geregistreerd staan bij de VDAB. Om die mensen te activeren moeten grotere en meer complexe inspanningen worden gedaan. De totale activiteitsgraad in Vlaanderen ligt iets onder het Europese gemiddelde. Vlaanderen doet het minder goed dan Duitsland en Nederland en het presteert zelfs minder dan Frankrijk, wat al geen toonbeeld is van een goed functionerende arbeidsmarkt. Het globale cijfer wordt namelijk naar beneden getrokken door de lage participatie van laaggeschoolden, ouderen en inwoners geboren buiten de EU.

België besteedt iets meer dan 0,5 percent van het bbp aan activering. Dat cijfer gaat niet over de werkloosheidsuitkeringen, maar over de activeringsmiddelen

voor vorming, training en begeleiding. Dat aandeel is groter dan het gemiddelde en dan dat van de buurlanden. Toch zijn de transitieratio's naar werk lager dan gemiddeld. De Vlaamse cijfers zijn niet volledig vergelijkbaar met de Belgische omdat de leeftijdsgroepen anders gedefinieerd worden. De Vlaamse cijfers zijn niettemin beter dan de Belgische, zowel voor de transitie uit de werkloosheid als voor de transitie uit de inactiviteit. De globale conclusie is dat het Vlaamse activeringsbeleid maar matig effectief is in Europees perspectief. Dat heeft natuurlijk ook te maken met andere factoren dan de werking van de VDAB.

De langdurige werkloosheid is en blijft vooral in Wallonië en Brussel erg hoog. Ook in Vlaanderen zijn de signalen evenwel niet eenduidig positief. Eind vorig jaar was er sprake van een daling van het aantal langdurig werklozen in Vlaanderen. Het ging toen over een daling gedurende twee opeenvolgende maanden waar heel wat ruchtbaarheid aan werd gegeven in de media. De Europese Commissie hoopt uiteraard dat het gaat om het begin van een langere trend, maar de spreker wil er wel op wijzen dat in de voorafgaande periode, in de nasleep van de crisis, de langdurige werkloosheid in Vlaanderen namelijk sterk was toegenomen. Die stijging deed zich niet alleen voor bij de oudere werknemers, maar ook bij jongere cohortes, zij het in mindere mate. Er zijn nog altijd ongeveer 107.000 langdurig werklozen in Vlaanderen. De toename in de periode 2014-2015 heeft natuurlijk ook te maken met het eindeloopbaanbeleid dat ouderen verplicht om zich langer aan te bieden op de arbeidsmarkt. De kans op werk neemt sterk af naarmate men langer werkloos blijft. Als men de werkzaamheidsgraad van 72 naar 76 percent wil tillen, dan moet men ook de langdurig werklozen aan de slag krijgen.

Voor de mensen met een migratieachtergrond gaat de spreker vooral in op de statistiek over de inwoners geboren buiten de EU. In de praktijk zijn er ook problemen bij de tweede en de derde generatie. Op dit vlak behaalt België de zwakste score. Vlaanderen doet het een ietsje beter.

Het gevoerde beleid spitst zich toe op loonkosten, financiële prikkels om te werken en het verlengen van de loopbaan. Dat heeft geleid tot enige verbetering in het functioneren van de arbeidsmarkt in België. De banenintensieve groei heeft te maken met de belastingverlagingen en met de loonmatigingsinspanningen. De toename van de werkzaamheidsgraad van ouderen, ten gevolge van het eindeloopbaanbeleid, is reëel. De Commissie is voorzichtig in haar beoordeling van de hervormingen op het regionale niveau. Deze hervormingen impliceren namelijk een sterke vereenvoudiging, en dat is positief. Voor een bedrijf dat in verschillende regio's actief is, worden de diverse doelgroepenkortingen echter een ingewikkelde zaak. Men kan vragen stellen bij de afbakening van de diverse doelgroepen en soms ook bij de gerichtheid van de steun. In het vroegere federale activeringssysteem moest een middengeschoolde gedurende een bepaalde periode werkloos zijn vooraleer hij of zij in aanmerking kwam voor de steun. Die vereiste is nu geschrapt. Misschien wordt de doelgroep daardoor nodeloos uitgebreid. Er is een vermindering van de financiële steun aan de werkgever voor de aanwerving van laaggeschoolde jongeren en van langdurig werklozen in de prime age, die toch 60 percent uitmaken van de totale groep. De Vlaamse Regering hevelt een deel van het beschikbare budget over naar begeleiding, opleiding en werkervaring. De Commissie heeft vragen bij de gerichtheid van de gehanteerde definities. De effecten van deze parameters moeten nauwkeurig worden gevolgd, om te beoordelen of de recente hervormingen inderdaad doelgericht en kosteneffectief zijn. Een positief punt is dan weer dat de gemaakte keuzes in Wallonië en Brussel de arbeidsmobiliteit naar Vlaanderen ten goede kunnen komen.

1.5. Armoede

Het landenrapport gaat ook in op de voornaamste trends op het vlak van armoederisico's en risico's op sociale uitsluiting. De Belgische en de Vlaamse cijfers inzake het totale risico op armoede en sociale uitsluiting zijn heel stabiel, ondanks de crisis. Vlaanderen doet het op die indicator vrij goed in Europees perspectief. Er zijn wel een aantal verschuivingen in de groep die risico loopt. Op het nationale niveau is er een duidelijke verschuiving van ouderen naar jongeren, ook naar jongeren op beroepsleeftijd. In Vlaanderen is dat minder het geval. Ook het armoederisico voor laaggeschoolden is daar minder groot dan op het federale niveau. Er is wel toenemend armoederisico voor jongeren tot 17 jaar. Op het federale niveau loopt ook de groep tussen 18 en 24 jaar een vergroot risico op armoede en sociale uitsluiting. Deze uitspraken zijn gebaseerd op cijfers die lopen tot 2014.

1.6. Onderwijs

Het landenrapport erkent dat de kwaliteit van het Vlaamse onderwijs heel hoog is. Dat blijkt uit de gemiddelde prestaties op de drie door het PISA-onderzoek geteste disciplines, namelijk de wetenschappelijke geletterdheid, de wiskundige geletterdheid en de leesvaardigheid. Toch zijn er enkele uitdagingen. In Vlaanderen is er een grote en aanhoudende onderwijsongelijkheid naargelang de familiale en de etnische achtergrond. Die fenomenen komen ook voor in andere deelnemende landen. De sterkte van die correlatie verschilt echter aanzienlijk van land tot land. Dit jaar testte PISA de samenhang tussen de socio-economische prestaties en de schoolprestaties voor de wetenschappelijke geletterdheid. Het Vlaamse onderwijs scoort gemiddeld heel goed, maar er is een groot verschil tussen de sterkste en de zwakste leerlingen. Er is een sterke correlatie tussen het prestatieniveau en de socio-economische achtergrond. De invloed van de migratieachtergrond, los van de socio-economische achtergrond, is nergens groter dan in Vlaanderen. Het is dus een belangrijke uitdaging om de goede gemiddelde prestaties te verzoenen met kansengelijkheid voor bepaalde socio-economische groepen en voor groepen met een migratieachtergrond. Die uitdaging is des te groter omdat het aandeel van de kansarme leerlingen toeneemt. Een tweede uitdaging betreft de toppresterders. Deze groep is nog altijd heel groot, maar er is een dalende trend sinds het begin van de onderzoeken in 2003. Het aandeel laagpresteerders neemt dan weer toe voor de drie geteste disciplines.

Ook inzake de onderwijsinfrastructuur zijn er belangrijke uitdagingen. Het aandeel van de overheidsuitgaven voor schoolinfrastructuur ligt in België duidelijk lager dan het Europese gemiddelde.

Een ander OESO-onderzoek peilt naar het aandeel ervaren en minder ervaren leerkrachten in de scholen met meer dan 30 percent kansarme gezinnen. Ervaren leerkrachten worden gedefinieerd als leerkrachten met vijf jaar ervaring of meer. De term kansarm wordt gedefinieerd op basis van socio-economische kenmerken. De laatste editie van dit onderzoek dateert van 2013. Men stelt vast dat Vlaanderen er niet goed in slaagt om ervaren leerkrachten in te zetten in de scholen waar de uitdagingen het grootst zijn. Voor het kenmerk thuistaal bestaat eenzelfde patroon.

1.7. Concurrentiekracht

Voor het item concurrentiekracht en investeringen gaat de spreker eerst in op de loonvorming. Dat is voornamelijk een federale aangelegenheid, al is ook Vlaanderen daarbij betrokken. Een groot deel van de beleidsinstrumenten die de noemer kunnen beïnvloeden zit namelijk op Vlaams niveau. Het absolute niveau

van de lonen heeft weinig analytische waarde. De Commissie beoordeelt de nominale lonen alleen in functie van de productiviteit. Ze baseert zich daarbij op de loonkosten per eenheid van product. De kostencompetitiviteit is de ratio tussen de lonen en de productiviteit. De Commissie hecht vooral belang aan de trends. De discussie over de loonhandicap in België gaat meestal over de absolute hoogte van de gemiddelde nominale lonen, in vergelijking met de buurlanden. Het is echter logisch dat een kapitaalintensieve economie zoals de Vlaamse, die zich kenmerkt door een hoog productiviteitsniveau, ook hogere lonen heeft.

De concurrentiekracht van Vlaanderen en België evolueert positief. De evolutie van de loonkost was zorgwekkend tot in 2013, maar sindsdien is de trend gekeerd. Dat is het gevolg van evoluties in de verschillende sectoren. De stabilisatie van de loonkosten per eenheid product heeft vooral te maken met de goede prestaties in de industrie en de bouw. In de marktdiensten staat de loonconcurrentiekracht nog altijd onder druk.

De productiviteit is bepalend voor de welvaart. Het is echter de minst grijpbare variabele. In de periode 2006-2015 blijkt de productiviteit sterk gestegen te zijn in de maakindustrie, meer dan in de buurlanden. Voor de marktdiensten is dat echter niet het geval en voor ICT-diensten is er zelfs een daling. De vooruitgang van de concurrentiekracht is dus relatief. In kapitaalintensieve sectoren zijn er geen mogelijkheden meer voor een verdere stijging. Misschien loont het om in te zetten op een slimmere werkorganisatie. In de dienstensector is dat echter geen sinecure. Ook het groeiende inflatieverschil tussen België en de eurozone kan op termijn aan de concurrentiekracht vreten.

De andere factoren die de concurrentiekracht in de brede zin van het woord beïnvloeden liggen iets dichterbij de bevoegdheden van het Vlaams Parlement. Het landenrapport kijkt naar het innovatiepotentieel van de Belgische economie, aan de hand van het innovatiescorebord. De gebruikte indicatoren zijn echter niet dezelfde. Niet voor alle dimensies van het nationale scorebord zijn er namelijk regionaal uitgesplitste indicatoren. Samen geven de twee scoreborden echter een goed beeld.

1.8. Innovatie

België scoort goed voor de kwaliteit van de onderzoeksysteem en voor de samenwerkingsverbanden tussen individuele bedrijven en sectoren inzake O&O. Het scoort echter zwak voor het aandeel innoverende bedrijven in de totale economie en voor de economische effecten van innovatie, dus voor de vermarkting. De onderzoeksysteem worden geëvalueerd op basis van het aantal wetenschappelijke publicaties, de frequentie waarmee die worden geciteerd door andere onderzoekers en het aandeel buitenlandse onderzoekers. Op al die dimensies scoort België vrij goed en is er een opwaartse trend. De vermarkting wordt beoordeeld op basis van het aandeel van de werkgelegenheid in de kennisintensieve economie, de export van hoogtechnologische producten en diensten, de totale verkoop van innoverende producten en diensten en de inkomsten van patenten in het buitenland. Voor al die dimensies wordt er wel vooruitgang geboekt.

Vlaanderen scoort beter dan gemiddeld inzake innovatie. Het is een sterke innovator. Die sterke gemiddelde score heeft Vlaanderen te danken aan een aantal indicatoren. Het gaat opnieuw over de samenwerkingsverbanden tussen innoverende kmo's en over een relatief groot aandeel van de kmo's dat aan product- en procesinnovatie doet. Vlaanderen scoort wel zwakker voor innovatie op andere vlakken dan de klassieke O&O, bijvoorbeeld rond marketing of bedrijfsorganisatie. Dat zijn zwakkere punten voor alle Europese regio's. Ook

voor de totale export van producten en diensten met hoogtechnologische component scoort Vlaanderen laag.

Ook het federale niveau speelt een belangrijke rol in de ondersteuning van O&O. De gedeeltelijke vrijstelling van de doorstorting van de bedrijfsvoorheffing voor onderzoekers en kenniswerkers is ondertussen goed voor bijna 800 miljoen euro. Dat is 0,2 percent van het totale Belgische bbp. Dat cijfer kan niet regionaal worden uitgesplitst. Ook de onlangs hervormde belastingaftrek voor inkomsten uit octrooien is een vorm van ondersteuning. Daar gaat het over 40 miljoen euro, waarvan ongeveer de helft voor Vlaanderen. Deze vormen van steun zijn goed voor een belangrijk aandeel van de totale O&O-uitgaven in België en in Vlaanderen. Daar bovenop komen de Vlaamse regionale steunmaatregelen, de directe steun aan innoverende bedrijven.

Het niveau van O&O in de privésector in België ligt iets lager dan bij de strong innovation leaders zoals de Scandinavische landen, Duitsland en Oostenrijk. Maar het totale niveau van de publieke uitgaven voor O&O ligt in België een stuk boven het Europese gemiddelde. Het is ook hoger dan bij de innovation leaders. Die combinatie doet vragen rijzen over de efficiëntie van de overheidssteun, zeker als men kijkt naar de evolutie van de cijfers en naar de verdeling van de steun over de totale economie.

De overheidssteun voor de lonen van onderzoekers is verviervoudigd op tien jaar tijd, door de uitbreiding van de criteria. De totale uitgaven voor O&O zijn op tien jaar tijd verdubbeld. Die evolutie ging dus een stuk langzamer. De uitgaven zijn geconcentreerd in een aantal grote sectoren. Een derde van de totale private uitgaven voor O&O situeert zich in de farmaceutische sector, waarvan een derde op rekening komt van één enkel groot multinational bedrijf. De totale voorraad op kennis gebaseerd kapitaal is heel groot in België, maar de concentratie vormt een groot risico. Misschien is dat een gedeeltelijke verklaring voor de slabakken-de groei van de totale factor productiviteit. Het landenrapport roept op tot een rigoureuze evaluatie van de effectiviteit van de O&O-steun. Die evaluatie moet nagaan waar er overlappingen kunnen zijn tussen de verschillende instrumenten en waar er efficiëntiewinsten kunnen worden geboekt. Men moet streven naar een betere samenhang en een grotere doeltreffendheid.

1.9. Productiviteit

Het groeiende inflatieverschil en de lage productiviteitsgroei zijn complexe fenomenen. Die zijn ook gelieerd aan de bredere juridische, financiële, administratieve en politieke omgeving waarin bedrijven opereren. Voor die analyse steunt de Commissie in hoge mate op de rapporten van de Wereldbank. Een aantal composietindicatoren zoomt in op de verschillende dimensies van de bedrijfsomgeving. Er zijn drie lijnen: België, het Europese gemiddelde en Denemarken. Dat is volgens de Wereldbank namelijk het beste presterende Europese land inzake de bedrijfsvriendelijkheid van de omgeving. De Belgische scores liggen ongeveer in lijn met het Europese gemiddelde, behalve voor de registratie van eigendommen en voor de toegang tot krediet. Elke composietindicator is gebaseerd op een aantal onderliggende indicatoren. Voor de transfer van ondernemingen kijkt men bijvoorbeeld naar het aantal procedures, de duur ervan en de kostprijs, uitgedrukt in een percentage van het goed dat wordt overgedragen. De kosten voor die procedures liggen in België heel hoog en dat haalt de Belgische score naar beneden. In de classificatie van de Wereldbank staat België op de 22ste plaats van 28. Het landenrapport kijkt ook naar regionale initiatieven om het ondernemerschap te bevorderen. De Commissie is wat die betreft afwachtend maar eerder positief. Er is een kleine maar merkbare verandering die onder meer kan worden afgemeten aan het aandeel nieuw opstartende bedrijven in de Belgische regio's.

1.10. Inflatie

De inflatie in België heeft te maken met regeringsmaatregelen, maar ook met een persistente diensteninflatie. Economen spreken in dat verband van een neerwaartse prijsrigiditeit: de prijs gaat naar boven als de lonen stijgen, maar als de lonen ophouden met stijgen, is er geen stagnatie en zeker geen daling. De Commissie vermoedt dat de neerwaartse prijsrigiditeit onder meer veroorzaakt wordt door een te geringe mate van concurrentie. Dat blijkt onder meer uit het geringe verloop in die sectoren: er zijn weinig starters en weinig bedrijven die stopgezet worden. De regelgeving is een van de factoren die de concurrentie in een sector bepaalt.

1.11. Beperkingen voor vrije beroepen

De Commissie heeft onderzoek gedaan naar de verschillende soorten van reglementaire beperkingen voor een aantal vrije beroepen. Sommige commerciële activiteiten mogen alleen door een bepaalde beroepscategorie worden uitgeoefend. Voor bepaalde beroepscategorieën zijn er ook reglementaire restricties op aandeelhouderschap en stemrecht in het bedrijf. Soms zijn er beperkingen op het combineren van bepaalde commerciële activiteiten binnen eenzelfde bedrijf. Soms is het lidmaatschap van een beroepsvereniging verplicht. Er zijn vergunningsstelsels en specifieke vereisten, bijvoorbeeld op het vlak van aansprakelijkheidsverzekering. De Belgische resultaten worden vergeleken met de Europese gemiddelden. De Belgische regelgeving bevat minder beperkingen dan het EU-gemiddelde voor octrooigemachtigden, burgerlijk ingenieurs, juristen en toeristische gidsen, maar meer voor vastgoedmakelaars, architecten en boekhouders.

In het kader van de Europese strategie voor de eengemaakte markt en het dienstenpakket heeft de Commissie daarover een document opgesteld. Daarin formuleert ze een aantal precieze voorstellen voor België. Ze vraagt onder meer om te onderzoeken of de bestaande reglementaire beperkingen nog proportioneel zijn met de te bereiken doelstellingen. Europa pleit echter niet voor het afschaffen van elke beroepsreglementering. De reglementering van bepaalde beroepscategorieën heeft vaak te maken met de bescherming van de consument en met garanties voor milieu en gezondheid, al kunnen bepaalde achterhaalde voorschriften in het nadeel zijn van de consument. De Commissie stelde op 10 januari een consistente aanpak voor, een soort van uitgebreide evenredigheids-toets. Voor die categorieën heeft de Commissie ook een eerste aanzet gegeven. Dit is natuurlijk een federale bevoegdheid. Niettemin is men ook in Vlaanderen begonnen met de reflectie over de wenselijkheid van een liberalisering van een aantal beroepsgroepen. Er is ook een visienota klaar, op basis van de Europese richtlijnen over de beroepskwalificaties. Europa moedigt die reflectie aan. De omzetting van de richtlijn is al laattijdig.

1.12. Investerings

Het totale investeringspercentage in België is solide en het is de afgelopen jaren resistent gebleken. In veel andere landen is het investeringspercentage sinds 2008 afgenomen. In België is dat veel minder het geval. Tussen 2000 en 2008 bedroeg het gemiddeld 22,1 percent van het bbp. In 2015 was dit opgelopen tot 23 percent en in 2016 en 2017 zal dit cijfer naar verwachting nog licht verbeteren. Ook in Vlaanderen is de investeringsquote altijd hoog gebleven, ondanks de knik tijdens de eerste jaren van de crisis. Het zijn vooral de private ondernemingen die investeren. De investeringsquote in België blijft hoog, vergeleken met andere lidstaten.

De bouwsector en de intellectuele-eigendomsproducten zijn de voornaamste sectoren. Er wordt nog altijd veel geïnvesteerd in gebouwen, met uitzondering van woningen, en in octrooien. Ook de zakelijke dienstverlening blijft een belangrijke sector. Machines en apparatuur vormen de minst veerkrachtige component.

De overheidsinvesteringen liggen laag in vergelijking met de Europese benchmarks, zowel in Vlaanderen als in België. Voor België schommelde het gemiddelde netto-investeringscijfer voor de overheid rond nul sinds de jaren 1990. Dat zijn de investeringen min de aftrek voor het onderhoud. De kwaliteit van de infrastructuur is er dan ook op achteruitgegaan. Ook de gemaakte keuzes rond het beschikbare investeringsbudget zijn voor discussie vatbaar. Men heeft vaak gekozen voor investeringen in overheidsgebouwen ten koste van investeringen die de groei kunnen aanjagen. De Commissie is zich bewust van de budgettaire uitdagingen op alle niveaus, maar een correct begrotingsbeleid kan ook een ambitieus investeringsbeleid zijn, als men bereid is om ook de derde pijler van de groeistrategie ernstig te nemen, namelijk de structurele hervormingen. Dat zijn hervormingen die de groei en de werkgelegenheid ondersteunen en/of de efficiëntie van de overheid vergroten en die op die manier budgettaire ruimte creëren. Daarop moet men inzetten om de twee andere pijlers, namelijk begrotingsorthodoxie en investeringen, met elkaar te kunnen verzoenen. De Commissie denkt dat de overheidsdiensten zeker nog efficiënter kunnen. Ook de marktwerking in bepaalde productenmarkten en op de arbeidsmarkt kan beter.

1.13. Energiebeleid

De Commissie evalueert het energiebeleid in het kader van de Europa 2020-doelstellingen, de vijf dimensies van de energie-unie en het klimaatakkoord van Parijs. De spreker wijst op een aantal uitdagingen. Er is een grote behoefte aan investeringen in energie voor het realiseren van de flexibele energievoorziening op de langere termijn. Het primaire verbruik van energie moet nog dalen. De belangrijkste opmerking van het landenrapport op dat vlak is dat er dringend nood is aan een stabiel rechtskader, aan een soort van energiepact op de langere termijn die private investeerders kan overtuigen. In het verleden is er op het nationale niveau wel vooruitgang geboekt inzake hernieuwbare energie. De tussentijdse doelstellingen worden gehaald. Er is ook eindelijk een klimaatakkoord zodat de zaken concreet en afdwingbaar worden. Ook de inkomsten uit veilingen worden beschikbaar.

1.14. Transport

Steven Engels denkt dat er in het Vlaams Parlement weinig onenigheid bestaat over de vaststellingen en de aanbevelingen rond transport. De Commissie pleit voor een intelligente omslag van het transport. Men moet investeren in intelligente vervoerssystemen, maar ook in verschuivingen tussen vervoerswijzen en in het wegwerken van de ontbrekende schakels tussen de economische centra. Het dichte waterwegennetwerk heeft zeker een potentieel. Het is echter toe aan grondige infrastructuurwerken.

2. Toelichting van de minister-president

Minister-president *Geert Bourgeois* vindt het positief dat er, voorafgaand aan het definitieve landenrapport, een dialoog geweest is. Men zou rekening hebben gehouden met ongeveer 70 percent van de Vlaamse opmerkingen. Meer dan de vorige jaren werd er gefocust op Vlaamse cijfers en Vlaamse maatregelen. Het moet echter mogelijk zijn om zowat voor elk hoofdstuk de bevoegdheden van de gemeenschappen en de gewesten mee te nemen. Daar zitten namelijk de

hefbomen van het beleid. Die vergelijking kan een responsabiliserend effect hebben.

Het is goed dat Vlaanderen een eigen hervormingsprogramma opmaakt naar aanleiding van het Europese semester. Dat kan de dialoog versterken. In België is er ook een dialoog met het parlement vóór de opmaak van het hervormingsprogramma.

In Vlaanderen zijn er, in vergelijking met andere regio's, positieve cijfers over het bbp, het investeringsniveau, de werkloosheidsgraad, de werkzaamheidsgraad en de uitvoer. Hij geeft een toelichting bij het antwoord van de Vlaamse Regering op de landenspecifieke aanbevelingen.

2.1. Overheidsfinanciën en fiscaliteit

Inzake de overheidsfinanciën heeft Vlaanderen, na tekorten in de vorige jaren, een evenwicht bereikt in 2017. Dat moet ook zo blijven. Inzake de fiscale wetgeving zijn er enkele vereenvoudigingen, onder meer in de schenkbelastingen en in het verdeelrecht. Er zijn ook een aantal sturende belastingen die vaak ook vergroenende belastingen zijn, bijvoorbeeld de verkeersbelastingen, de kilometerheffing voor vrachtwagens en de maatregelen rond de onroerende voorheffing in relatie tot de energiezuinigheid. Uit de benchmarking blijkt dat het percentage milieubelastingen in Vlaanderen sterk verschilt van dat van andere landen.

2.2. Inburgering en integratie

De cijfers van de Commissie dateren van 2014 en 2015. Sindsdien zijn er echter bijkomende maatregelen genomen rond de lagere activiteitsgraad van mensen van vreemde origine. Er werd bijkomend geïnvesteerd in Nederlands tweede taal en in OKAN. In het kleuteronderwijs wordt er 950 euro geïnvesteerd per kleuter met thuistaal niet-Nederlands. De nieuwe regeling voor de kinderbijslag zal vanaf 2019 voorzien in een participatietoelage voor kinderen die kleuteronderwijs volgen. Ook de budgetten voor inburgering en integratie zijn fors verhoogd.

2.3. Innovatie

Voor heel België zijn er een aantal werkpunten rond O&O. In Vlaanderen zou het budget voor O&O in deze regeerperiode met een half miljard euro recurrent stijgen.

Daarbij zou er sterk ingezet worden op clusters omdat die groeibevorderend zijn. Bij multinationals is dat ook een vorm van verankering, want doorgaans situeert de O&O zich bij de headquarters. Deze evolutie draagt ook bij aan de verankering van de tewerkstelling, ook van de hooggekwalificeerde tewerkstelling. Er zijn vier goedgekeurde speerpuntclusters: duurzame chemie, het Vlaams Instituut voor de Logistiek, Strategic Initiative Materials en Smart Energy Grids Vlaanderen. Andere clusters die nog aan bod zullen komen zijn agrovoeding en de blauwe economie. Dat laatste heeft te maken met de ligging van Vlaanderen aan de Noordzee.

2.4. Deregulering

Inzake de zakelijke dienstverlening werden er vooral op het federale vlak initiatieven genomen. De recent goedgekeurde visienota van minister Philippe Muyters impliceert het schrappen van de vestigingsvereisten voor een heel aantal beroepen in Vlaanderen. Dat is een vorm van deregulering. Voor de logiesector

heeft minister Ben Weyts een aantal deregulerende maatregelen genomen. Er is nog voldoende andere wetgeving om de kwaliteit voldoende te garanderen.

2.5. Overheidsinvesteringen in mobiliteit

De Vlaamse budgetten voor verkeersinfrastructuur stijgen tot een historische hoogte. Voor de periode 2017-19 zal dat 5,8 miljard euro zijn, waarvan 2,7 miljard euro voor het wegtransport. Dat is een stijging met 37 percent. Vlaanderen investeert sterk in de binnenwateren. Er is ook sensibilisering naar de bedrijven. Dat komt te weinig aan bod in de aanbevelingen van de Commissie. Voor de waterwegen is er een budget van 2,25 miljard euro. Dat is een stijging met 17,5 percent. Voor het openbaar vervoer is er 800 miljoen euro en voor de fietsinfrastructuur 300 miljoen euro. Sinds de regeringen-Martens zijn de besparingen ononderbroken ten koste gegaan van de publieke investeringen. Die zijn gezakt van meer dan 5 percent van het bbp naar 2,4 percent. Dat is nauwelijks voldoende om het onderhoud van de bestaande infrastructuur te garanderen. Overigens zijn publieke investeringen niet altijd groeibevorderende investeringen. Deze regering probeert een verschuiving in die richting te realiseren.

2.6. Duurzame economie

Vlaanderen scoort goed op het vlak van circulaire economie. Hier wordt 70 percent van het huishoudelijke afval gerecycleerd, tegen een EU-gemiddelde van 44 percent. Sommige landen doen het echter nog heel wat beter. Het is de bedoeling om tegen 2050 te evolueren naar een 100 percent circulaire economie. Bij de bevolking is er een groot draagvlak voor dat beleid.

2.7. Investeringen in schoolinfrastructuur en welzijn

Voor de schoolinfrastructuur werden er Belgische cijfers gehanteerd. In deze regeerperiode doet Vlaanderen grote investeringen voor bijkomende schoolinfrastructuur. In 2015 ging het om 283 miljoen euro, in 2016 is dat 348 miljoen euro en in 2017 wordt dat 350 miljoen euro. Ook binnen het beleidsdomein Welzijn is er een fors investeringsprogramma aan de gang.

2.8. Arbeidsmarktbeleid, opleiding en O&O

Vlaanderen zet sterk in op het behalen van de Europa 2020-doelstellingen. Voor de werkzaamheidsgraad heeft Vlaanderen inderdaad een ambitieuze doelstelling geformuleerd, namelijk 76 percent in 2020. In 2015 bedroeg die 71,9 percent. Het belangrijkste pijnpunt is de zwakke score van de Vlamingen van vreemde origine, vergeleken met het EU-gemiddelde. De scores zijn wel minder slecht dan in de andere Belgische entiteiten. De kennis van het Nederlands zal nog een hele tijd een pijnpunt blijven. Volgens het Agentschap Inburgering en Integratie is 47 percent van de nieuwkomers laag opgeleid en 17 percent zelfs analfabeet. De hoge arbeidsproductiviteit in Vlaanderen heeft jarenlang geleid tot het uitstoten van laaggeschoolde arbeid. Met de verlagingen van de loonkost is men nu wel aan een inhaalbeweging begonnen. Er wordt gewerkt aan de taalachterstand, de scholingsgraad, het aansluiten van profielen op de arbeidsmarkt en de toeleiding door de VDAB. Men is nu ook gestart met duaal leren. Dat zou moeten leiden tot een betere toegang tot de arbeidsmarkt. Onlangs is er ook een verbetering opgetreden bij de 50- en 55-plussers. Ervaren werknemers blijven iets langer aan het werk.

Voor de personen met een arbeidshandicap in de leeftijdsgroep van 20 tot 64 jaar streeft Vlaanderen naar een werkzaamheidsgraad van 43 percent tegen 2020. Vlaanderen haalt die doelstelling zeer zeker ook. Het pijnpunt ligt vooral bij

mensen geboren buiten de Europese Unie en bij de ervaren werknemers van 55 jaar en ouder.

Ook de schooluitval vormt een pijnpunt. Dat is vooral een probleem in de vroegere mijngemeenten in Limburg en in de as Antwerpen-Mechelen-Vilvoorde-Brussel. Recente cijfers wijzen wel op een verbetering.

In 2014 waren de uitgaven voor O&O goed voor 2,46 percent van het bbp. Daarmee komt Vlaanderen op de zesde plaats binnen de EU. Er is ook een stevig groeipad. Dat is een van de grote hefboomen om de Vlaamse welvaart te verzekeren, om jobs te creëren en om buitenlandse bedrijven aan te trekken. Met het clusterbeleid zal Vlaanderen een stevig tandje bijsteken.

Vlaanderen krijgt in het landenverslag een pluim voor het stijgende leerlingenaantal binnen de STEM-opleidingen.

2.9. Klimaat en energie

De uitdagingen inzake klimaat en energie zijn gekend. Voor de CO₂-reductie tegen 2020 zit Vlaanderen op schema. De uitdagingen voor 2030 zijn echter heel groot. Daarom roept de Vlaamse Regering de bevolking massaal op tot het plaatsen van zonnepanelen. Er zal echter meer nodig zijn om de doelstellingen te realiseren.

2.10. Armoede

De strijd tegen de armoede is nog lang niet gestreden. Gelukkig stijgt de werkzaamheidsgraad. Binnen de nieuwe kinderbijslag zal armoedebestrijding een belangrijk punt zijn. De Vlaamse Regering heeft ook een armoedepplan dat organisatiebreed gedragen moet worden.

2.11. Europees beleid

De kanselarij heeft binnen de Vlaamse provincies een tournee opgezet rond het Europese semester. Het Vlaams Parlement is sterk betrokken bij het Vlaamse en het nationale hervormingsprogramma. De betrokkenheid bij het Europese semester is dus groot.

De minister-president besluit dat Vlaanderen vooruitgang boekt op een aantal domeinen. Bij elk onderdeel zijn er echter ook randbemerkingen te maken. Sommige punten vragen nog altijd veel aandacht, vooral inzake de arbeidsmarkt. Hij benadrukt nogmaals dat de cijfers hoofdzakelijk dateren van 2014 of 2015.

3. Bespreking

3.1. Tussenkoms van Jan Bertels

Jan Bertels vindt dat het landenrapport een goed beeld geeft van de macro-economische toestand, de begroting en de weg naar de realisatie van de Europa 2020-doelstellingen.

Hij heeft drie vragen voor de beide sprekers. Het Vlaams Hervormingsprogramma zegt nog steeds dat men streeft naar een begroting in evenwicht voor 2017. Sommige kosten werden echter niet opgenomen in de initiële begroting voor 2017, namelijk de Oosterweelverbinding en de ziekenhuizen. Het Vlaams Hervormingsprogramma is nog geschreven vóór de realisatie van het toekomstverbond inzake de bereikbaarheid en de leefbaarheid van de regio Antwerpen, dat door zijn fractie positief onthaald werd. De kosten werden vroeger al

geraamd op 3,5 miljard tot 5 miljard euro en daar komt nog 9 tot 10 miljard bij voor de overkapping. Hoe zal dat Vlaams toekomstverbond gerealiseerd worden? Hoe wordt de techniek van het rollend fonds gecombineerd met de doelstelling van een begroting in evenwicht?

Steven Engels heeft opgemerkt dat men bij de hervorming van de fiscaliteit dient te waken over de herverdelingseffecten. Die opmerking was vooral bedoeld voor de federale overheid, maar wellicht ook voor de Vlaamse overheid. Bedoelt hij dat Vlaanderen en België op dat vlak niet altijd de goede richting uitgaan?

De doelgroepenmaatregelen voor de arbeidsmarkt zijn niet altijd efficiënt. Er zijn vooral problemen voor jongere en oudere groepen. Als de Vlaamse Regering de eigen doelstellingen en de Europa 2020-doelstellingen wil realiseren, zijn er ook bijkomende inspanningen nodig voor de personen met een migratieachtergrond.

Ook inzake armoede en sociale uitsluiting moet Vlaanderen een tandje bijsteken als ze haar doelstellingen wil halen.

3.2. Tussenkoms van Koen Van den Heuvel

Koen Van den Heuvel vindt het goed dat het Europese semester steeds meer aandacht heeft voor regiospecifieke aanbevelingen. Vlaanderen moet dat verder kunnen afdwingen, samen met de andere sterke regio's in Europa. Europa moet respect hebben voor de institutionele ontwikkelingen in de diverse lidstaten. Zijn fractie vraagt om dat maatwerk verder waar te maken.

In de toelichtingen heeft hij heel wat positieve trends opgemerkt. Hier en daar is er echter nog een knipperlicht.

Voor bepaalde doelgroepen zit Vlaanderen op het juiste pad. Voor de 50- en 55-plussers zal het tegen 2020 wellicht de vooropgestelde doelstellingen halen. Op dat vlak was er natuurlijk wel een achterstand. Daardoor zal de algemene werkzaamheidsgraad wellicht de moeilijke grens van de 72 percent doorbreken. De werkzaamheidsgraad van de allochtonen blijkt wel een probleem. De laatste tien jaar is er op dat vlak geen verbetering te zien. Voor de mensen geboren buiten de EU is er zelfs een daling. Men kan een deel van de verantwoordelijkheid bij de doelgroep leggen, door in te zetten op vorming en integratie. We moeten echter ook erkennen dat er op de arbeidsmarkt een aantal discriminerende tendensen zijn.

Laaggeschoolden doen het al een hele tijd minder goed op de arbeidsmarkt. De spreker hoopt dat het duaal leren op dat vlak voor een cesuur zal zorgen. Hoe zien de sprekers dat?

De Commissie onderstreept het nut van overheidsinvesteringen voor de economie. Inzake de investeringen in mobiliteit en infrastructuur hangt Vlaanderen achteraan in het peloton. De beslissingen in verband met de investeringen in Antwerpen kunnen op dat vlak een stap in de goede richting zijn.

Zijn fractie hecht ook veel belang aan het voortzetten van de huidige inhaaloperatie inzake schoolinfrastructuur.

Hoe staat Steven Engels tegenover de schuldnormering die de voorbije maanden werd opgesteld door de Vlaamse Regering? Volstaat deze maatregel?

3.3. Tussenkoms van Björn Rzoska

Björn Rzoska wil weten hoe de Commissie dit Vlaams Hervormingsprogramma evalueert. Het gaat om een draftversie vanuit de meerderheid, die antwoorden formuleert op de landenspecifieke aanbevelingen van 2016. Vandaag hanteert de Commissie cijfers uit 2014 en 2015. Op basis daarvan kan het effect van de maatregelen moeilijk worden beoordeeld.

De minister-president dringt aan op meer regionale cijfers om de effecten van het Vlaamse beleid goed te kunnen inschatten. Waarom is het in sommige gevallen moeilijk om regionale cijfers te geven?

Hij sluit zich aan bij de opmerking van de twee vorige sprekers dat er bijkomende inspanningen nodig zijn voor de arbeidsparticipatie van mensen met een migratieachtergrond. Had men die doelgroep niet moeten meenemen in het arbeidsmarktbeleid? Hij denkt dat er bijkomende aandacht nodig is voor de vroegtijdige schoolverlaters, O&O, armoede en sociale uitsluiting.

Inzake de Oosterweelverbinding werd er nu een stap vooruit gezet. Toch wil hij weten wat de stand van zaken is van het interfederaal overleg waarvan sprake op pagina 11 van het hervormingsprogramma. Daar zou men willen onderzoeken of de strategische investeringen van de diverse overheden budgettair inpasbaar zijn in het stabiliteitsprogramma 2017-2020.

Blijft Steven Engels bij zijn eerdere stelling dat men mag proberen om Europa tot een soepeler houding te bewegen, maar dat de kans op een verschuiving klein is?

In het verleden werd geregeld gevraagd naar een transparant overzicht van de overheidsinvesteringen. Het huidige document beantwoordt niet aan die verwachtingen. Een duidelijk document zou de discussie nochtans ten goede komen.

Er is sprake van een investeringspact op het federale niveau. Wordt de Vlaamse minister-president daar op de een of andere manier bij betrokken? Of kan Vlaanderen de eigen boontjes doppen?

3.4. Tussenkoms van Jos Lantmeeters

Jos Lantmeeters stelt vast dat het Vlaams Hervormingsprogramma navolging krijgt in Catalonië en Schotland. Hij is blij dat er meer specifieke Vlaamse cijfers beschikbaar zijn. Er zijn heel wat positieve vaststellingen, maar er zijn ook pijnpunten. De geciteerde cijfers dateren van 2014 en 2015. Het beleid heeft sindsdien al sterk ingespeeld op de aanbevelingen, onder meer met het doelgroepenbeleid en het vestigingsbeleid. Jan Bertels kan daaruit dus niet afleiden dat er op sommige punten nog meer moet worden bijgestuurd.

De Vlaamse onderwijshervorming moet het goede behouden en aanpassen waar nodig. De vergroening van het belastingstelsel is pas na 2015 ingegaan. Voor de verkeersinfrastructuur werd 5,8 miljard euro extra uitgetrokken. Er zijn heel wat inspanningen voor de waterwegen, onder meer het verhogen van de bruggen over het Albertkanaal. Zijn fractie kan akkoord gaan met het antwoord van de minister-president op de landenspecifieke aanbevelingen.

De brexit is inderdaad een grote bron van onzekerheid. Welke gevolgen zal dit hebben voor Vlaanderen en voor het Vlaamse beleid?

Hoe zit het momenteel met de toepassing van het Junckerfonds via PMV? Hoe verhoudt Vlaanderen zich tegenover de andere landen? Kan het Junckerfonds het probleem van de toegang tot de kapitaalmarkt oplossen?

Sinds de jaren 1980 liggen de overheidsinvesteringen te laag. Het is positief dat er nu zal geïnvesteerd worden in de Oosterweelverbinding. Hoe zit het dan met de 3 percentbegrotingsnorm? Blijft Steven Engels zeggen dat een wijziging onmogelijk is? Andere parlementen maken dezelfde opmerking. De aangesproken Europese commissaris laat telkens een opening. Welk standpunt neemt de Commissie daarover in op dit ogenblik? Omwille van de driepercentnorm heeft Vlaanderen heel wat pps-constructies opgezet. Heeft de alternatieve financiering een toekomst of kan men daar beter vanaf blijven?

3.5. Tussenkoms van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz stelt vast dat deze Vlaamse Regering bewust gekozen heeft voor een sterk hervormingsprogramma. Jaar na jaar bevatten de begrotingen een aantal forse besparingen, maar tegelijkertijd maakten ze het pad vrij voor een aantal investeringen. Sommige van die stappen gaan in de richting van de Europese verwachtingen. Met de bestaande situatie van de geconsolideerde begroting mag men echter wel blij zijn dat de interesten zo laag liggen. Op basis van de begrotingstabellen van de voorbije dertig jaar kan hij alleen besluiten dat het een wonder is dat er niet meer landen failliet zijn gegaan. Bijna nergens wordt er kapitaal afgelost. Er zijn alleen herfinancieringen en pps-constructies. Gezien de kostprijs van de files voor de economie, moeten investeringen zoals die voor de Oosterweelverbinding zeker kunnen doorgaan. Dat zal op termijn geld opbrengen voor de economie en voor de gezondheid, al zal het de begroting gedurende een bepaalde tijd stevig bezwaren.

Hoe kan men het hervormingsprogramma nog meer slagkracht geven? Het activeringsbeleid is maar matig effectief, de taxshift kost meer dan verwacht en de ecofiscaliteit treft sommige categorieën harder dan andere. De huidige taxshift in de richting van de milieufiscaliteit heeft eindelijk gezorgd voor een deuk in de vlakke lijn van de voorbije jaren, maar het is niet zo dat vervuiling nu massaal belast wordt en arbeid massaal vrijgesteld. Het Deense voorbeeld is voor Vlaanderen misschien niet haalbaar. Vlaanderen ligt namelijk midden in Europa en dat maakt de belastbare basis enigszins fragiel. Mensen kunnen de opbrengst van de lastenverlaging op arbeid gemakkelijker in een buurland gaan consumeren om zo aan de milieufiscaliteit te ontsnappen. Hoe dan ook is hij blij met de op stapel staande hervormingen.

Hij heeft nog een punctuele vraag. Zullen de huidige maatregelen voldoende zijn om de 'risk of non compliance' te vermijden?

3.6. Tussenkoms van Matthias Diependaele

Matthias Diependaele wil twee opmerkingen van andere collega's kracht bijzetten. Zoals elk jaar dringt hij aan op meer regionale cijfers. Verder stelt hij vast dat de Commissie cijfers hanteert van de jaren 2014 en 2015. Ondertussen zijn er echter al maatregelen genomen zodat de aanbevelingen van de Commissie misschien al achterhaald zijn.

Voor het verhogen van de tewerkstellingsgraad moet men op verschillende punten inzetten, onder meer op de doelgroep van de allochtonen. Dat is al langer bekend. Voor de tewerkstellingsgraad van ouderen zal de pensioenhervorming zeker haar vruchten afwerpen.

Jan Bertels beweert dat het doelgroepenbeleid niet werkt en daarvoor baseert hij zich op cijfers van 2015. De hervorming is echter pas ingegaan op 1 juli 2016.

De begroting voor 2017 heeft belangrijke extra inspanningen gedaan inzake innovatie. 2016 was ook een kernjaar voor een aantal hervormingen rond de vermarkting, onder meer voor de onderlinge afstemming van ondernemerschapsmaatregelen en innovatiemaatregelen. Hij hoopt dat dit de komende jaren tot een kentering zal leiden.

Er was een waarschuwing rond de herverdelingseffecten. Wat bedoelde Steven Engels daarmee? De taxshift is vooral voordelig voor de lagere lonen. Deze Vlaamse Regering let daar dus wel degelijk op.

3.7. Antwoord van de minister-president

Minister-president *Geert Bourgeois* merkt op dat Vlaanderen, volgens de gegevens van het Planbureau, in 2017 een economische groei van 1,7 percent zou kennen. Voor België is het officiële cijfer 1,4 percent, maar de facto wordt er een groei van 1,6 percent verwacht. De vraag is of Vlaanderen van die groei ook de vruchten zal plukken, maar dat is een ander debat, namelijk dat over de grote transfers.

De Vlaamse begroting voor 2017 is in evenwicht. Grote investeringen van ongeveer 3,5 miljard euro zouden echter buiten de begrotingsdoelstellingen worden gehouden. Dat geldt in de eerste plaats voor de Oosterweelverbinding. In totaal zou het gaan om een bedrag van 80 of 81 miljoen euro. Het gaat om 0,15 percent van het Belgische bbp. Dat is beperkt. Het zou een goede zaak zijn als het tekort in alle Belgische entiteiten zo beperkt zou zijn. De Oosterweelverbinding is echter absoluut noodzakelijk, want de files kosten de economie veel geld. Bovendien gaat het over een schuld waar een actief tegenover staat en is er een terugverdieneffect. Het is de bedoeling om in 2017 al te starten met een rollend fonds zodat de kosten voor de overkapping kunnen worden gefinancierd van zodra dat nodig is. Dat zou pas in de volgende regeerperiode het geval zijn.

De Vlaamse Regering is van oordeel dat een afschrijving van deze kosten mogelijk zou moeten zijn. De Nationale Bank neemt deze stelling over in haar jongste jaarrapport. Hij heeft dat pleidooi ook herhaald bij Europees Commissaris Moscovici. Binnen Europa staat hij niet alleen met dat standpunt. Moscovici heeft geen positief antwoord gegeven op die vraag. Hij heeft wel beloofd om het met de andere commissarissen te hebben over een mogelijke verruiming van de investment clause naar duurzame groeibevorderende investeringen. Nu geldt die clause alleen voor landen met een negatieve economische groei. Ook bij Ecofin zou er daarvoor een werkgroep opgericht zijn, maar dat is een aangelegenheid van de lidstaten. Vlaanderen is daarbij niet betrokken.

Dat is gelieerd aan de vragen omtrent het investeringspact. Vlaanderen is bereid om daaraan mee te werken. Binnen het interfederaal overleg werd er snel een consensus bereikt over het standpunt dat een afschrijvingsmodel mogelijk moet zijn. Vlaanderen koppelt dat duidelijk aan een begrotingsevenwicht. Dat is ESR-matig een stuk beter. Voor het overige vindt Vlaanderen dat een investeringspact alleen maar wenselijk is daar waar een entiteitsoverschrijdende samenwerking mogelijk is. Daarvoor ziet hij drie mogelijkheden: publieke investeringen inzake mobiliteit, digitale investeringen en energie. Op dat voorstel heeft hij nog geen antwoord gekregen. In april zou de premier in de Kamer een nieuw voorstel lanceren.

Het mobiliseren van fondsen is volgens hem geen probleem. Er is enorm veel geld en Vlaanderen kan heel goedkoop lenen. Het probleem zit in de mogelijkhe-

den om binnen de huidige ESR-regels publieke investeringen te doen. Het Junckerplan zou een grotere additionaliteit moeten hebben, het zou vooral gebruikt moeten worden voor meer risicovolle investeringen waartoe de banken niet bereid zijn. Het Junckerfonds zou ook meer grensoverschrijdend moeten optreden, bijvoorbeeld voor het realiseren van een digitale unie, een transport-unie of een energie-unie.

Inzake het herverdelend effect van de fiscaliteit sluit hij zich aan bij de tussenkomst van Matthias Diependaele. De taxshift heeft vooral een groot effect voor de lagere inkomensgroepen. Dat is opgenomen in de Vlaamse begroting, die in evenwicht is, en in de meerjarenraming.

Het is nog te vroeg voor een evaluatie van het doelgroepenbeleid. Dat zal gebeuren in 2018. Vlaanderen zet sterk in op de aanwerving van jongeren. Bij de aanwerving van een laaggeschoolde jongere is er een RSZ-korting van 1150 euro per kwartaal. Bij middengeschoolden gaat het om 1000 euro per kwartaal, bij werknemers tussen 55 en 59 jaar gaat het om 1150 euro per kwartaal en bij 60-plussers om 1500 euro. Voor de retentie gaat het om 600 euro per kwartaal voor 55-plussers en om 1150 euro per kwartaal voor 60-plussers. Dat zal een duidelijk effect hebben op de situatie van deze groep op de arbeidsmarkt.

Vlaanderen gelooft sterk in het duaal leren. Op dit ogenblik lopen de proefprojecten. Op 1 september 2018 zou dit systeem volwaardig uitgerold worden.

Hij is blij dat Björn Rzoska vragende partij is voor meer Vlaamse cijfers. Hij zal proberen om meer transparantie in de investeringstabellen te laten brengen. De Vlaamse Regering is uitgegaan van de landenspecifieke aanbevelingen. Een beleidsdomein als Welzijn valt buiten die scope. Toch kan het nuttig zijn om een totaal overzicht te maken van alle investeringen. Een dergelijk document kan ook voor de Europese Commissie nuttig zijn. Hij suggereert dat Steven Engels contact zou opnemen met de Studiedienst van de Vlaamse Regering om een grotere vergelijkbaarheid te realiseren voor de Vlaamse en de Europese parameters.

Björn Rzoska herinnert aan zijn vraag over de stand van zaken van de interfederale werkgroep rond het budget, waarvan sprake op pagina 11.

Minister-president *Geert Bourgeois* kan daar niet voor de vuist weg op antwoorden. Hij dacht dat die vraag ging over de afspraken in het kader van het investeringspact. Binnen het interfederaal overleg was er wel een consensus dat publieke investeringen afgezonderd moeten kunnen worden. Hij denkt niet dat er daarover nog een technische werkgroep loopt. Hij heeft daar wel opgemerkt dat Vlaanderen bereid is om investeringen rond mobiliteit, energie en digitalisering gezamenlijk aan te pakken. Het belangrijkste daarbij is dat er snel rationele beslissingen kunnen worden genomen. Hij heeft daar echter niets meer over gehoord. Nu zou de premier tegen het eind van deze maand met een voorstel komen.

Hij zal later ingaan op de vraag van Björn Rzoska naar een transparant overzicht van het Vlaams Hervormingsprogramma, met betrekking tot de geplande publieke investeringen.

3.8. Antwoord van Steven Engels

Steven Engels benadrukt dat de legislatieve competenties van de Europese Commissie inzake belastingen beperkt zijn. Om op dat vlak vooruitgang te boeken is er unanimiteit vereist in de Raad. In de aanbevelingen vertaalt zich dat in een iets voorzichtiger houding. De Commissie doet dan ook geen uitspraken over het absolute niveau van de belastingen. Uit economische studies blijkt

trouwens dat er geen optimaal belastingniveau is als het gaat over de effecten op groei en werkgelegenheid. De Commissie doet wel uitspraken over de interne evenwichten in die belastingssystemen. Daarbij kijkt ze naar parameters zoals de impact op groei en werkgelegenheid, de fairness en de herverdelingseffecten. Herverdeling is namelijk een belangrijke functie van belastingen. Een te grote ongelijkheid heeft uiteindelijk ook negatieve economische gevolgen. Dat is een rijker debat dan het klassieke debat van arbeid versus kapitaal. Daar doet de Commissie niet aan mee.

De opmerkingen over de evolutie van de milieufiscaliteit in Vlaanderen wil hij nuanceren. De laatste cijfers dateren van 2014. De meest recente evoluties vinden daarin nog geen weerslag. In de tarieven ziet men wel degelijk een verschuiving. Die is het resultaat van de federale taxshift, maar vooral van Vlaamse maatregelen: de energiebijdrage, de verkeersbelastingen en de slimme kilometerheffing. Dat heeft geleid tot een verschuiving van de lasten. De energiebijdrage komt vooral ten laste van gezinnen en kmo's. Die beleidsbeslissing kan verdedigbaar zijn, maar dan moet men wel compenserende maatregelen overwegen. De Commissie spreekt zich niet uit over de eventuele regressiviteit van een bepaalde belasting. Ze vindt het wel belangrijk dat het belastingstelsel in zijn geheel progressief is. De Commissie pleit voor een harmonisering naar boven van de btw, een federale maatregel. Dat kan leiden tot efficiëntiewinsten. Het gaat echter om een regressieve maatregel. In het kader van de taxshift kan men evenwel compenserende maatregelen overwegen voor de lagere lonen.

Voor de begrotingsdiscussie onderzoekt de Commissie vooral of de spelregels gerespecteerd zijn op het globale Belgische niveau. Er wordt geen aparte evaluatie gemaakt van de deelstaatbegrotingen. De Commissie kijkt naar het nominale tekort, naar de evolutie van de nominale schuld en ook naar de verbetering van het structurele saldo. De normen kennen al een zekere flexibiliteit. In de jaren 1990 werd er immers niet afgesproken dat er een begrotingsevenwicht moest zijn, maar dat het nominale tekort maximaal 3 percent mocht bedragen. Zo wilde men de investeringen stimuleren. Ook vandaag vraagt Europa niet dat België – laat staan Vlaanderen – een begroting in evenwicht neerlegt. De Europese regels moeten tegelijk slim en economisch zinvol, duidelijk en groeivriendelijk zijn. In de praktijk is gebleken dat al die criteria moeilijk met elkaar te verzoenen zijn. Daarom waren er ook zoveel hervormingen nodig. Aanvankelijk focusten de regels vooral op de nominale cijfers. Nu richten ze zich meer op de structurele cijfers.

De Commissie-Juncker wil investeringsvriendelijk zijn. Ze beseft het belang van bepaalde investeringen, zoals die voor de Oosterweelverbinding. De vraag is echter hoe men dat verwerkt in de begroting. Er zijn verschillende debatten over een mogelijke flexibilisering van de begrotingsregels ter zake. Voor elk van die debatten zijn er juridische, politieke of economische obstakels. Bepaalde regels zijn vastgelegd in primair unierecht. De komende jaren zal een herziening van de Europese verdragen echter niet aan de orde zijn. Bepaalde regels zijn vastgelegd in verordeningen en bepaalde regels hebben te maken met interpretatie van de verordeningen door de Commissie. In dat laatste geval zijn er misschien mogelijkheden. De golden rule zegt bijvoorbeeld dat men bepaalde uitgaven zou moeten uitzonderen van het structurele tekort. Dat debat woedt niet alleen in België, maar ook in Italië. Met die golden rule is er echter een operationeel probleem, een politiek probleem en een probleem van vertrouwen. Het is heel moeilijk om tot een consensus te komen over de uitgaven waarvoor men een uitzondering kan maken. Men vermoedt dat bepaalde lidstaten die categorie te veel zullen oprekken. Dat risico bestaat nu al wanneer het gaat over uitgaven in het kader van migratie en terrorismebestrijding die niet worden meegenomen bij de evaluatie van de begroting. Anderzijds kan men ook de categorie te nauw invullen, waardoor prikkels ontstaan om daarin te gaan investeren ten koste van

andere groeibevorderende uitgaven. Het klassieke voorbeeld is onderwijs. De onderwijsinvesteringen zijn groeibevorderend, maar men kan ze moeilijk uit de nationale rekeningen zuiveren. Stel dat men infrastructuurinvesteringen wel uitzondert, dan kan dat de overheid prikkelen om daarin te gaan investeringen in de plaats van in onderwijs. De huidige verdragen laten een uitzondering zoals de golden rule niet toe. Dat is vastgelegd in protocol 12, dat dezelfde status heeft als een verdrag. Daarvoor is dus naar alle waarschijnlijkheid een verdragswijziging nodig.

Over de afschrijvingsregels is er momenteel geen discussie. De spreker krijgt steeds weer de vraag waarom een bedrijf mag afschrijven en een land niet. Een land is echter geen bedrijf. Een bedrijf is verantwoording verschuldigd aan zijn aandeelhouders. Die aandeelhouders kunnen uit het bedrijf stappen als ze het niet eens zijn met de bedrijfsvoering. Inwoners en toekomstige inwoners van een lidstaat kunnen dat niet. De consequenties van de beslissing moeten zo dicht mogelijk liggen bij degene die de beslissing neemt. Er is wel een afschrijvingsmogelijkheid over de duur van de constructie van het actief. Een langere afschrijvingsperiode is niet mogelijk. Er is namelijk geen consensus over de levensduur van een publieke infrastructuur. Dat blijkt ook uit het voorbeeld van de Belgische kerncentrales.

Hij heeft geen aanwijzingen dat de regels in de nabije toekomst zullen worden herzien. De Commissie heeft wel een zekere interpretatieruimte. In januari 2015 heeft de Commissie-Juncker verduidelijkt wat haar interpretatie is, wat de interpretatieverschillen zijn met de Commissie-Barroso. Die interpretatie werd zwaar bekritiseerd. De interpretatieverschillen hebben alles te maken met de politieke profilering van beide commissies. Daarover is ook een debat geweest met de Commissie. De lidstaten hebben hierover eind 2016 een consensus bereikt binnen de Raad. Die consensus kwam uiteindelijk overeen met het standpunt dat de Commissie al eerder vooropgesteld had.

De investeringsclausule is bedoeld om flexibiliteit te garanderen. De Commissie ziet die clausule als een element van keynesiaans beleid. Het is de bedoeling om investeringsuitgaven te doen in perioden van recessie. De evolutie van het bbp hoeft niet negatief te zijn, maar men moet wel in het neerwaartse deel van de curve zitten.

De opmerkingen van de Commissie over de arbeidsmarkt en over de doelstellingen voor mensen met een migratieachtergrond werden in het verleden al goed gecapteerd in deze commissie. Vandaag heeft hij wel benadrukt dat men ook de inactieven niet uit het oog mag verliezen. Men ging er altijd vanuit dat er in België, waar de uitkeringen in theorie onbeperkt zijn in de tijd, geen inactieven zouden zijn, dat iedereen zich zou aanmelden bij de VDAB om een uitkering te kunnen krijgen. Uit de cijfers blijkt evenwel dat dat niet het geval is. Er zijn zelfs meer inactieven dan in sommige andere lidstaten waar de werkloosheidsuitkeringen wel automatisch beperkt zijn in de tijd.

Hij verduidelijkt dat het rapport dat hij vandaag heeft voorgesteld een werkdocument is van de diensten van de Europese Commissie. Daarin wordt onderzocht wat er gebeurd is met de meest recente landenspecifieke aanbevelingen die dateren van juli 2016. Dit document heeft een ander statuut dan de landenspecifieke aanbevelingen. Het is wel een voorbereidend document voor de landenspecifieke aanbevelingen die in mei zullen worden voorgesteld en die vervolgens zullen worden aangenomen door de Raad.

Hoe evalueert Europa het Vlaams Hervormingsprogramma? De Commissie evalueert het beleid op basis van de beschikbare indicatoren, die soms al wat ouder zijn. Waar mogelijk gaat ze echter ook ex ante kijken. Dat was bijvoor-

beeld het geval bij de discussie over doelgroepen. De Commissie plaatst een paar kanttekeningen bij de gemaakte keuzes en geeft de opdracht om te onderzoeken of de gewenste doelstellingen worden gerealiseerd. Hij erkent dat de Commissie soms oude cijfers hanteert, bijvoorbeeld over het sociaal beleid. Dat is een oud zeer. Voor de concurrentiekracht zijn er vrij recente cijfers. Voor de groei en voor de fiscale problematieken zijn er ook projecties. De verouderde cijfers voor het sociale beleid hebben te maken met de frequentie van de enquêtes van Eurostat. Waar mogelijk plegen de diensten van de Commissie overleg met de federale overheid of met de verschillende regio's om na te gaan of die niet over recentere cijfers beschikken waaruit men tendensen voor de toekomst kan opmaken. Meestal is dat inderdaad het geval. De cijfers zijn onderling echter niet altijd vergelijkbaar. In dat geval doet de Commissie kwalitatieve uitspraken die niet noodzakelijk met cijfers gestaafd worden. Dat was bijvoorbeeld het geval voor de transitieratio's naar werk uit inactiviteit en werkloosheid. Daar waren de Belgische en de Vlaamse cijfers niet volledig vergelijkbaar.

Hij is niet betrokken bij de onderhandelingen over de brexit. Daarover kan hij dus weinig zeggen. De Commissie vindt het wel belangrijk dat men die discussie aanvat op basis van duidelijke algemene principes. In een latere fase zullen er natuurlijk wel overwegingen spelen die specifiek zijn voor bepaalde landen, regio's of sectoren. De lange termijn moet echter primeren op de kortere termijn. De eenheid van de interne markt moet bewaard blijven.

Inzake het Junckerplan heeft hij alleen Belgische cijfers. België doet het goed, zowel voor de infrastructuur als voor de kmo's. De Commissie wil de additionaliteit van dit plan aanscherpen en de grensoverschrijdende werking ervan verhogen. Vandaar ook haar voorstellen tot amendering van de bestaande regelgeving op die twee punten. Enerzijds wordt de notie additionaliteit strenger afgebakend. Anderzijds gaat de Commissie er in de amendementen wel van uit dat grensoverschrijdende projecten altijd additioneel zijn. Hij benadrukt wel dat het Participatiefonds Vlaanderen, de dochter van PMV, duidelijk stelt dat het Junckerfonds zijn vuurkracht heeft kunnen verdubbelen.

De indicator van de Wereldbank meet niet de toegang tot de kapitaalmarkten. Daar gaat het over de bescherming van schuldenaars en schuldeisers, over de informatie rond kredietwaardigheid. Het landenrapport zegt duidelijk dat Belgische bedrijven geen problemen hebben met hun toegang tot de kapitaalmarkten.

De Commissie staat heel positief tegenover de doorgevoerde eindeloopbaanmaatregelen. Die hebben zeker een positief effect gehad op de tewerkstellingsgraad van de ouderen. Die maatregelen waren zeker nodig gezien de groeiende kosten voor de opvang van de vergrijzing. Die maatregelen zullen echter niet volstaan om de Vlaamse doelstelling te halen, namelijk een participatiegraad van 76 percent. Daarvoor zal men meer groepen moeten betrekken, niet alleen de mensen met een migratieachtergrond, maar ook de langdurig werklozen en de laaggeschoolden.

Jos Lantmeeters veronderstelt dat zijn vraag over de brexit verkeerd geformuleerd was. Zijn vraag betrof namelijk niet het verloop van de onderhandelingen, maar de gevolgen van de brexit voor Vlaanderen. Zal de brexit gevolgen hebben voor de landenspecifieke aanbevelingen voor België? Is de Commissie van plan om rekening te houden met die situatie?

Steven Engels moet het antwoord op die vraag schuldig blijven. Dit dossier zorgt voor onzekerheid, ook inzake de overheidstekorten. Het Europese semester speelt echter niet in op de laatste trends. De geïdentificeerde pijnpunten zijn van structurele aard. Hoe belangrijk de brexit ook is, toch betwijfelt hij of dat grote gevolgen zal hebben voor de landenspecifieke aanbevelingen.

3.9. Repliek van de minister-president

Minister-president *Geert Bourgeois* noteert dat *Steven Engels* akkoord gaat met twee van zijn drie opmerkingen over het Junckerplan. Hij erkent dat dit plan gezorgd heeft voor extra vuurkracht. De weigeringsgraad voor de kredietverlening via de klassieke kanalen ligt echter historisch laag. Dat heeft zeker een effect gehad voor de pps. De Europese investeringsondersteuning is zeker belangrijk bij grensoverschrijdende projecten, zowel publieke als private. In die gevallen is er zeker sprake van additionaliteit.

Hij heeft de argumentatie van *Steven Engels* over de afschrijvingen met plezier beluisterd. Hij weet dat er nu al een zekere vorm van afschrijving mogelijk is. Dan is het de constructiefase die telt. Voor Oosterweel zal het in principe gaan over een periode van drie tot vijf jaar. Deze investeringen zullen voor Vlaanderen echter een heel grote impact hebben en dat voor minstens een generatie. Eenzelfde redenering geldt voor schoolgebouwen, ziekenhuizen en woonzorgcentra. Men mag dat natuurlijk niet uitbreiden naar alle soorten van investeringen. Hij beseft wel dat dat tot spanningen en discussies kan leiden tussen de lidstaten. Sommige landen willen dat namelijk aangrijpen om de budgettaire orthodoxie te verlaten. Toch vindt hij het Vlaamse pleidooi onderbouwd. Het stimuleren van de investeringen is heel moeilijk binnen de ESR-regels. Men zou kunnen zeggen dat een afschrijving alleen mogelijk is bij grote, duurzame en groeibevorderende investeringen, binnen een begrotingsevenwicht. Dat kan een interessante voorwaarde zijn voor de discussie over de investment clause, binnen de Ecofin-werkgroep.

3.10. Repliek van *Steven Engels*

Steven Engels verduidelijkt dat de Commissie voorstander is van een intelligent gebruik van pps.

Eind september werd beslist om de Europese regelgeving daarover te verduidelijken. De Commissie heeft daarover een handboek gepubliceerd dat op 29 september 2016 werd voorgesteld. Op de eerste pagina staat heel duidelijk dat de vraag of een bepaalde pps al dan niet in de publieke boekhouding moet worden opgenomen, niet de enige overweging mag zijn. Wat hem betreft was die waarschuwing vooral gericht tot de Belgische autoriteiten. In de voorbije decennia was België namelijk kampioen in het oneigenlijk gebruik van pps, met de bedoeling om de investeringen buiten de begroting te houden. De verordening noemt 'risk and reward' een belangrijk criterium om te beoordelen of men iets moet klasseren binnen de boekhouding of daarbuiten. Wie draagt de risico's en wie krijgt de inkomsten binnen? Die vraag is heel moeilijk te beantwoorden. Heel fijne clausules in een pps-contract kunnen de balans in de ene of de andere richting doen overhellen.

In het handboek heeft men aan elk van de meest voorkomende clausules een score gegeven, met een wegingssysteem op het eind. Telkens moet men beoordelen of een bepaald deel van het contract publiek of privaat is. Als de overheid waar voor haar geld krijgt, dan moet ze onderzoeken of ze die investering al dan niet in de boeken moet opnemen. Bij het opstellen van het handboek heeft men de meest voorkomende clausules in pps-contracten onderzocht, in heel Europa. Elk van die clausules werd getoetst aan de criteria in

de verordening. Aan de verordening wordt niets veranderd. Eurostat heeft daar geen zeggenschap over. Dat is een zaak van het Europees Parlement en van de Raad. Het handboek werd in België heel goed onthaald. Het verduidelijkt de regels en het brengt de boodschap dat alternatieve financiering kan, onder de aangehaalde voorwaarden.

Paul VAN MIERT,
voorzitter

Jan BERTELS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

bbp	bruto binnenlands product
btw	belasting over de toegevoegde waarde
Ecofin	Raad van Ministers van Economische Zaken en Financiën (van de Europese Unie)
ESR	Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen
EU	Europese Unie
Eurostat	statistical office of the European Union
ICT	informatie- en communicatietechnologie
IMF	International Monetary Fund
kmo	kleine of middelgrote onderneming
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OKAN	onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers / onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
O&O	onderzoek en ontwikkeling
PISA	Programme for International Student Assessment (van de OESO)
PMV	ParticipatieMaatschappij Vlaanderen
pps	publiek-private samenwerking
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding